

สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

a picture is worth a thousand words

การถ่ายภาพ เทคนิคและการนำไปใช้เพื่อการสื่อสาร

PHOTOGRAPHY

Technique and Implementation for Communications

ณัฐกร สงคราม

การถ่ายภาพ

เทคนิคและการนำไปใช้เพื่อการสื่อสาร

การถ่ายภาพ
เทคนิคและการนำไปใช้เพื่อการสื่อสาร

ณัฐกร สงคราม

สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2557

ณัฐกร สงคราม

การถ่ายภาพ : เทคนิคและการนำไปใช้เพื่อการสื่อสาร / ณัฐกร สงคราม

1. การถ่ายภาพ

771

ISBN : 978-974-03-3181-0

สพจ. 1733

สรรคุณคำวิชาการ ผู้สังคม
www.ChulaPress.com
Knowledge to All

ลิขสิทธิ์ของสำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พิมพ์ครั้งที่ 1 จำนวน 2,000 เล่ม พ.ศ. 2557

การผลิตและการลอกเลียนหนังสือเล่มนี้ไม่ว่ารูปแบบใดทั้งสิ้น

ต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากสำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้จัดจำหน่าย ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

สาขา ศาลาพระแก้ว โทร.0-2218-7000-3 โทรสาร 0-2255-4441

สยามสแควร์ โทร.0-2218-9881-2 โทรสาร 0-2254-9495

ม.นเรศวร จ. พิษณุโลก โทร. 0-5526-0162-4 โทรสาร 0-5526-0165

ม.เทคโนโลยีสุรนารี จ.นครราชสีมา โทร. 0-4421-6131-4 โทรสาร 0-4421-6135

ม.บูรพา จ.ชลบุรี โทร. 0-3839-4855-9 โทรสาร 0-3839-3239

โรงเรียนนายร้อย จปร. จ.นครนายก โทร. 0-3739-3023 โทรสาร 0-3739-3023

ม.พะเยา จ.พะเยา โทร. 0-5446-6799-800 โทรสาร 0-5446-6798

จัตุรัสจามจุรี (CHAMCHURI SQUARE) ชั้น 4 โทร. 0-2160-5301-2 โทรสาร 0-2160-5304

รัตนานิเบศร์ (แยกแคราย) โทร. 0-2950-5408-9 โทรสาร 0-2950-5405

Call Center (จัดส่งทั่วประเทศ) โทร. 0-2255-4433 <http://www.chulabook.com>

และเครือข่าย

ร้านค้าติดต่อ แผนกขายส่ง สารรัตนานิเบศร์ (แยกแคราย) โทร. 0-2950-5408-9 โทรสาร 0-2950-5405

กองบรรณาธิการ : ทิพวรรณ ไหละสุต

ออกแบบปกและรูปเล่ม : ผศ. ดร.ณัฐกร สงคราม

พิมพ์ที่ บริษัท วี.พี.พี. (1991) จำกัด โทร. 0-2451-3010 โทรสาร 0-2451-3014

คุณความดีของหนังสือเล่มนี้ ขอมอบแด่...

พ.ต.ท.ชีพ สงคราม และแม่ประดับ สงคราม

บิดาและมารดาผู้มีพระคุณอย่างสูงสุด

คุณชนขวัญ เชื้อภักดี

พี่สาวที่ออกทุนซื้อกล้องฟิล์ม SLR ตัวแรกเพื่อใช้ในการเรียนวิชาถ่ายภาพ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมเกียรติ สงคราม

พี่ชายที่เชื่อใจให้ถ่ายภาพรับปริญญาทั้งที่ผู้เขียนยังไม่ได้เรียนวิชาถ่ายภาพ

ขอบคุณแรงใจสำคัญจาก

รศ.ดร.เนาวนิตย์ สงคราม ด.ญ.นันทนัช สงคราม และ ด.ญ.นิชนันท์ สงคราม

ที่เป็นแรงผลักดันให้ผู้เขียนมุ่งมั่นในการผลิตผลงานชิ้นนี้ออกมา

คำนำ

ภาพถ่ายเป็นสื่อทางทัศนะที่มีบทบาทสำคัญต่อการนำไปใช้เพื่อสื่อสารโดยตรงต่อผู้ดู และเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่มีอยู่ในสื่ออื่น ๆ แทบจะทุกประเภท เนื่องจากมีความเป็นรูปธรรมที่สามารถอธิบายความหมายได้ด้วยตัวเอง และช่วยอธิบายสิ่งที่เป็นนามธรรมให้เข้าใจได้ง่ายและชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งลำพังการสื่อสารผ่านคำพูด ข้อความ หรือแม้กระทั่งการใช้ภาพวาด ภาพเขียนอาจทำให้ผู้รับสารเกิดการแปลความหมายที่ผิดหรือแตกต่างออกไปได้ ด้วยเหตุนี้ บุคลากรทางการสื่อสารจึงควรมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการถ่ายภาพอย่างเชี่ยวชาญเพื่อให้สามารถผลิตหรือคัดเลือกภาพถ่ายไปใช้ในการสื่อความหมายผ่านสื่อในรูปแบบอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวีดิทัศน์ หรือสื่อคอมพิวเตอร์ให้เกิดประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์น้ำ สุxonันต์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์เต็มดวง เสวตจินดา ทั้ง 2 ท่าน เป็นอาจารย์ที่สอนการถ่ายภาพให้กับผู้เขียนในสมัยปริญญาตรี ซึ่งทำให้ผู้เขียนเห็นคุณค่าและความสำคัญของการถ่ายภาพนับจากนั้นมาจนถึงปัจจุบัน และกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประศักดิ์ หอมสนิท สำหรับการแนะนำและส่งมอบตำราการถ่ายภาพดี ๆ เพื่อให้ผู้เขียนนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ท้ายสุดหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้คงก่อให้เกิดประโยชน์กับบุคลากรด้านการสื่อสารรวมทั้งบุคคลทั่วไปที่สนใจ ได้สัมผัสสมรรถนะของภาพถ่ายและก้าวสู่การเป็นช่างภาพมืออาชีพต่อไป

ณัฐกร สงคราม

สารบัญ

บทที่	หน้า
คำนำ	
สารบัญ	
1 ความหมายและความสำคัญของการถ่ายภาพกับการสื่อสาร	1
2 รูปแบบของการถ่ายภาพเพื่อการสื่อสาร	9
3 ประวัติความเป็นมาของการถ่ายภาพ	21
4 ประเภทของกล้องถ่ายภาพ เลนส์ และอุปกรณ์เสริมอื่น ๆ	33
5 ส่วนประกอบของกล้องถ่ายภาพ	53
6 หลักการถ่ายภาพเบื้องต้น	69
7 การจัดองค์ประกอบในการถ่ายภาพ	83
8 การถ่ายภาพบุคคล และสัตว์	107
9 การถ่ายภาพพืช ดอกไม้ และแมลง	119
10 การถ่ายภาพทิวทัศน์ สถาปัตยกรรม และภาพกลางคืน	125
11 การถ่ายภาพเพื่อสื่ออารมณ์และความรู้สึก	137
12 การใช้เทคนิคพิเศษเพื่อสร้างสรรค์ภาพถ่าย	145
13 การถ่ายภาพในสตูดิโอ	151
14 การล้างฟิล์มและอัดขยายภาพขาวดำ	163
15 การตกแต่งภาพถ่ายด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์	179
16 การนำภาพถ่ายไปใช้ในการผลิตสื่อ	197
บรรณานุกรม	

“การถ่ายภาพเป็นงานศิลปะ เป็นของที่มีประโยชน์
ขออย่าได้ถ่ายภาพกันเพื่อความสนุกสนาน หรือความสวยงามเท่านั้น
จงใช้ภาพให้เกิดคุณค่าแก่สังคม ให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม
งานศิลปะจะช่วยพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า ได้อีกแรงหนึ่ง”

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
พระราชทานแก่คณะกรรมการบริหารสมาคมถ่ายภาพแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์

บทที่ 1

ความหมาย และความสำคัญของการถ่ายภาพกับการสื่อสาร

การถ่ายภาพเข้ามามีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์มากขึ้นกว่าในอดีต ทั้งในเรื่องของการทำงาน รวมทั้งรูปแบบการใช้ชีวิตของแต่ละบุคคล สมัยก่อนการถ่ายภาพจะจำกัดอยู่ในแวดวงของช่างภาพมืออาชีพที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถ เทคนิควิธีการและเครื่องมืออุปกรณ์เฉพาะด้าน แต่ในปัจจุบันความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการถ่ายภาพช่วยให้คนทั่วไปสามารถเป็นผู้ผลิตภาพถ่ายหรือช่างภาพได้ด้วยตนเองผ่านกล้องถ่ายภาพดิจิทัลที่ใช้งานง่าย ราคาไม่แพง หาซื้อได้ทั่วไป รวมไปถึงเครื่องมือต่าง ๆ โดยเฉพาะโทรศัพท์มือถือและเครื่องคอมพิวเตอร์ ทำให้การถ่ายภาพแพร่กระจายไปสู่บุคคลทั่วไปในวงกว้าง

ความหมายของการถ่ายภาพ

คำว่า “การถ่ายภาพ” มาจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Photography โดยมีรากศัพท์มาจากภาษากรีก 2 คำ คือ

Phos หมายถึง แสงสว่าง + **Graphein** หมายถึง การเขียน

ดังนั้น คำว่า Photography จึงหมายถึง “การเขียนด้วยแสงสว่าง” (สมานเตรถการ, 2539) ซึ่งเมื่อพิจารณาความหมายของการถ่ายภาพ สามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเด็น คือ

1. ความหมายเชิงวิทยาศาสตร์ หมายถึง การทำปฏิกิริยาระหว่างวัสดุไวแสงกับแสง
2. ความหมายเชิงศิลปะ หมายถึง การวาดภาพด้วยแสงและเงารวมทั้งการผสมสีเพื่อถ่ายทอดความหมาย ความรู้สึก อารมณ์ หรือทัศนคติ

จากความหมายทั้ง 2 ประเด็น สามารถสรุปได้ว่า การถ่ายภาพ คือ “การสร้างภาพเพื่อสื่อความหมาย ความรู้สึก อารมณ์ รวมทั้งทัศนคติ โดยใช้กระบวนการที่ปล่อยให้แสงสว่างสะท้อนมาจากวัตถุผ่านเข้าไปกระทบกับวัตถุไวแสง แล้วจึงนำวัสดุไวแสงนั้นไปผ่านกระบวนการสร้างภาพให้ปรากฏ”

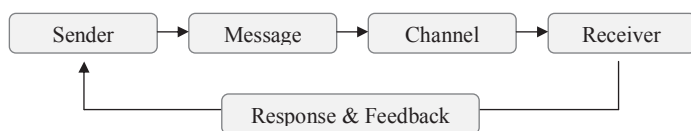
ความสำคัญของภาพถ่ายกับการสื่อสาร

“การสื่อสาร” (Communication) มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า Communis หรือ ความเหมือนกันร่วมกัน (Common) ซึ่งหมายถึง กระบวนการส่งผ่านข่าวสาร ข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์ ความรู้สึก อารมณ์ หรือทัศนคติระหว่างบุคคลจากฝ่ายหนึ่งไปยังอีกฝ่ายหนึ่ง โดยใช้ความสามารถของตนสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจได้

องค์ประกอบของการสื่อสาร จึงประกอบด้วย

1. ผู้ส่งสาร (Sender) คือ แหล่งหรือต้นทางที่ทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลข่าวสาร และจัดให้เป็นระบบระเบียบก่อนที่จะส่งสารนั้นไปยังผู้รับสาร ผู้ส่งสารอาจเป็นบุคคลคนเดียว กลุ่มบุคคล หรือสถาบันก็ได้
2. สาร (Message) คือ สิ่งที่ส่งออกมาจากผู้ส่งสาร ไม่ว่าจะเป็น ข่าวสาร ข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์ ความรู้สึก อารมณ์ หรือทัศนคติ เพื่อให้ผู้รับสารได้รับข้อมูลเหล่านั้น
3. ช่องทาง (Channel) คือ ตัวกลางที่ผู้ส่งสารใช้ในการส่งสารนั้นๆ ไปยังผู้รับสาร ซึ่งอาจเป็นสื่อ (Media) อย่างง่าย เช่น การพบปะพูดคุย การเขียน การแสดงกิริยาท่าทาง หรืออาจเป็นสื่อที่มีความซับซ้อนยิ่งขึ้น เช่น วิทยุ โทรศัพท์ ภาพยนตร์ คอมพิวเตอร์
4. ผู้รับสาร (Receiver) คือ บุคคลเป้าหมายที่ผู้ส่งสารต้องการรับสารที่ส่งมา ซึ่งอาจเป็นบุคคลคนเดียว กลุ่มบุคคล หรือสถาบันก็ได้เช่นเดียวกัน

5. ปฏิกริยาตอบสนองและการย้อนกลับ (Response and Feedback) คือ การที่ผู้รับสารได้รับสารและแปลความหมาย จากนั้นมีปฏิกริยาตอบสนองต่อสารอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น เข้าใจหรือไม่เข้าใจ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย คล้อยตามหรือต่อต้าน โดยอาจจะตรงหรือไม่ตรงกับที่ผู้ส่งสารต้องการก็เป็นได้ แต่หากได้มีการย้อนกลับไปยังผู้ส่งสารได้รับรู้ก็จะช่วยให้สามารถปรับการสื่อสารให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ซึ่งเรียกกระบวนการนี้ว่า การสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication) โดยผู้รับสารจะเปลี่ยนหน้าที่เป็นผู้ส่งสาร และผู้ส่งสารจะเปลี่ยนหน้าที่เป็นผู้รับสารนั่นเอง

ภาพที่ 1-1 องค์ประกอบของการสื่อสาร

การสื่อสารที่ดีจึงเป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้ส่งสารและผู้รับสารเกิดความเข้าใจตรงกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่สำคัญของ **นักการสื่อสารหรือนักนิเทศศาสตร์** ในฐานะที่ต้องเป็นผู้ออกแบบกระบวนการส่งผ่านสารจากแหล่งหรือต้นทางไปสู่บุคคลหรือกลุ่มเป้าหมาย โดยจะต้องจัดเตรียมสารรวมทั้งสื่อหรือช่องทางในการส่งสารให้เหมาะสมและก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

เมื่อพิจารณาการใช้ประสาทสัมผัสต่าง ๆ ทั้ง 5 ของมนุษย์ คือ ตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนัง จะพบว่า มนุษย์เราใช้ตามองเห็นและรับรู้สารเป็นอันดับต้น ๆ แม้กระทั่งขณะนอนหลับจิตใต้สำนึกก็ยังจินตนาการออกมาเป็นภาพในความฝัน ดังนั้น หากจะกล่าวว่าภาพมีความสำคัญมากเป็นอันดับหนึ่งต่อกระบวนการสื่อสารก็น่าจะกล่าวเช่นนั้นได้ เห็นได้จากการนำภาพมาใช้

ประกอบการผลิตสื่อหลากหลายชนิด โดยเฉพาะภาพถ่ายที่นอกจากจะดึงดูดความสนใจของผู้พบเห็นได้ดีแล้ว ยังสามารถถ่ายทอดหรือสื่อสารความหมายได้อย่างชัดเจน รวดเร็ว ลดความสลับซับซ้อน ช่วยให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น ดังคำกล่าวที่ว่า "ภาพหนึ่งภาพ มีความหมายมากกว่าคำพูดหรือการเขียนนับพันคำ" (A picture is worth a thousand words) หรือ "สิบปากว่า ไม่เท่าตาเห็น" ซึ่งสามารถสรุปบทบาทของภาพถ่ายในการสื่อสารด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. ใช้บันทึกข้อมูลเรื่องราวเพื่อเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ การสืบทอดศิลปะ ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีการดำรงชีวิตของคนในชุมชน สังคม เพื่อประโยชน์ต่อการสืบค้นเรื่องราวของคนรุ่นหลัง

ภาพที่ 1-2 การใช้ภาพถ่ายช่วยถ่ายทอดเรื่องราวทางประวัติศาสตร์
ที่มา : เอนก นาวิกมูล (2546)

2. ใช้เพื่อแสดงตัวตนหรือเป็นหลักฐานทางกฎหมาย รวมทั้งใช้ในการตัดสินเกมกีฬาที่ไม่สามารถตัดสินผลได้ด้วยตาเปล่า

ภาพที่ 1-3 การใช้ภาพถ่ายตัดสินกีฬา
ที่มา : www.firstnews.co.uk

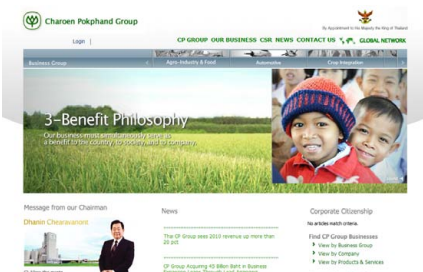
3. ใช้บอกหรืออธิบายเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยเป็นไปตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ณ ขณะนั้น อาจเป็นภาพในหนังสือพิมพ์ วารสาร โทรทัศน์ที่

เสนอข่าวหรือเหตุการณ์เพื่อให้ผู้ดูได้เห็นและเข้าใจ

ภาพที่ 1-4 การใช้ภาพถ่ายเพื่ออธิบายเหตุการณ์

4. ใช้เพื่อการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ ดึงดูดความสนใจผู้บริโภคหรือกลุ่มเป้าหมายให้อยากใช้สินค้าและบริการหรือเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการ

สร้างภาพลักษณ์ให้กับองค์กรเพื่อเป็นที่จดจำของผู้บริโภค

ภาพที่ 1-5 การใช้ภาพถ่ายเพื่อเสริมภาพลักษณ์ให้กับองค์กร

ที่มา : www.cpthailand.com

5. ใช้เพื่อแสดงความรู้สึกนึกคิดของบุคคล ภาพถ่ายในลักษณะนี้ถือเป็นผลงานศิลปะที่มีคุณค่า ซึ่งช่างภาพพยายามที่จะถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของตนเองให้ผู้ดูภาพเกิดอารมณ์และความรู้สึกคล้ายตามที่ช่างภาพต้องการ

ภาพที่ 1-6 การใช้ภาพถ่ายเพื่อแสดงความรู้สึกนึกคิดของบุคคล

6. ใช้เพื่อสร้างความบันเทิง เพลิดเพลินใจแก่ผู้พบเห็น เช่น ภาพดอกไม้ สถานที่ วิถีชีวิตที่แสดงถึงความสวยงาม ภาพจากนิตยสาร หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์และโทรทัศน์ ที่ใช้ในการเล่าเรื่องราวความบันเทิง

ภาพที่ 1-7 การใช้ภาพถ่ายเพื่อสร้างความสวยงามเพลิดเพลินใจ

7. การใช้ภาพถ่ายเพื่อการค้นคว้าหรือเก็บรวบรวมข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งสามารถบันทึกได้ละเอียดกว่าที่สายตามองเห็น เช่น ภาพเชื้อโรค ภาพแมลง หรือสัตว์เล็ก ๆ ที่มองด้วยตาเปล่าไม่เห็น ภาพลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของพืชพรรณชนิดต่าง ๆ

ภาพที่ 1-8 การใช้ภาพถ่ายแสดงลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ที่มา : สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่มที่ 13 (2552)

8. ใช้เพื่อการศึกษาและประกอบสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวีดิทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ บทเรียนคอมพิวเตอร์ ฯลฯ ซึ่งล้วนแล้วแต่มีภาพเป็นองค์ประกอบสำคัญเสมอ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนรู้และเข้าใจเพิ่มมากขึ้นกว่าการอ่าน

ซึ่งผลการศึกษาที่ผ่านมาชี้ให้เห็นประโยชน์ของภาพ ไม่ว่าจะเป็นการใช้รูปภาพในการสอนสามารถถ่ายทอดเนื้อหาได้ดีกว่าการสอนที่ปราศจากรูปภาพและช่วยย่นระยะเวลาในการสื่อสาร หรือสื่อที่ใช้รูปภาพช่วยเพิ่มความทรงจำให้นานขึ้น ดังนั้น ภาพจึงมีบทบาทมากต่อการออกแบบและผลิตสื่อการเรียนรู้แทบทุกประเภท

ภาพที่ 1-9 การใช้ภาพถ่ายประกอบโปสเตอร์เพื่ออธิบายขั้นตอนการปฏิบัติ
ที่มา : กลุ่มภารกิจบริการวิชาการ ศูนย์มะเร็ง อุบลราชธานี
(www.uboncancer.go.th)

ภาพที่ 1-10 การใช้ภาพถ่ายประกอบสื่อป้เรียนคอมพิวเตอร์